

Тема:
А.Гъажаматов
«Рабият».

Къумукъ адабиятдан
ачыкъ дарс ытгерген
Арсланова А.П.

Дарсны планы .

- 1.Къурум мюгълет.
- 2.Учителни баш сезю.
- 3.Сезлюк иш.
- 4.Яратывчулукъ иш.
- 5.Яшланы сценкасы.
- 6.Б.Мураровагъа багъышлангъан лакъыр.
- 7.Китапдан гесеклер охуп ,лакъыр.
- 8.Сарынны йырлав.
- 9.Дарсны гъасиллери.

Дарсны темасы:

Аткъай Гъажаматов «РАБИЯТ»

ДАРСНЫ МУРАДЫ:

- 1.Поэманы идея,тематика маънасын ачыкъ этип билмек.
- 2.Автор багъышлагъан поэманы СССР-ни халкъ артисткасы Барият Мурарованы яшаву ва яратывчулугъу булан яшланы ювукъдан таныш этмек.
- 3.Яшланы инче саниятгъа,маданиятгъа, ону вакиллерине бакъгъан сювююн артдырив.

Дарсны барышы.

1.-Салам яшлар.олтуругъуз.

Бугюн бизин адабият дарсыбыз.Бу дарсыбыз бизин гетген темагъа байлавлу.

-Ким айтар,биз гетген дарсда не теманы гечген эдик?

Ох. Аткъай Гъажаматовну «Рабият» деген поэмасын гечген эдик.

Уч.Яхшы.Гъали мен сизге поэмадан гесеклер бермен.Сиз буса шо куплетни етишмейген сатырын толтуруп язасыз.

1.(Аргъанын яхшы гъалда)

2.(Яшлыгъы яягъында)

3.(Къурчубузну къандыра)

Уч.Яхшы.Яшлар,гелигиз шу дёртлюкдеги гъыз тартылгъан сёзлеге маънадашлар табайыкъ.

Инг де Генжеси,

Эркеси ол ананы,

Бола айтгъан айтгъаны:Даим толу кисеси.

Уч.Шу дертлюклердеги гъыз тартылгъан сатырлагъа къарагъыз .Ким айтар недир бу?

Бардыр гишини гъагъы

Иш тутма чалт кююнде:

Къазандан чолпу чакъы

Чыкъмай къызыны уьюнден.

Ох. Бирикген сѣз тагъымлар.

Уч.Къачан къоллана бирикген сѣз тагъымлар? Дагъы да нечиклерин билесиз?

(Авзуна сув алмакъ,сулагъ ютмакъ)

Уч.Яшлар,»Рабият»деген поэма кимге багъышлангъан?

Уч.Яшлар, ким болгъан Б. Мурадова?

Ох. Къумукъ театрны артисткасы.

Уч.Тюз яшлар.Б.Мурадова гиччи де,уллу да таныгъан,кѣп сюеген ,абурлайгъан пагъмулу артисткабыз.

Гесеклер охула.

Уч.Герти,яшлар.Б.М.танымайгъанлар Дагъыстанда кѣп аздыр.Ол чечек байламдагъы лап да арив гюл йимик бизин къумукъ театрны безейген лап да арив гюллерден бириси эди. Гъали бизин дарсыбызны къалгъан янын мен сизин ону яшав ёлу булан,ярат.булан дагъы да ювукъ таныш этме сюемен.

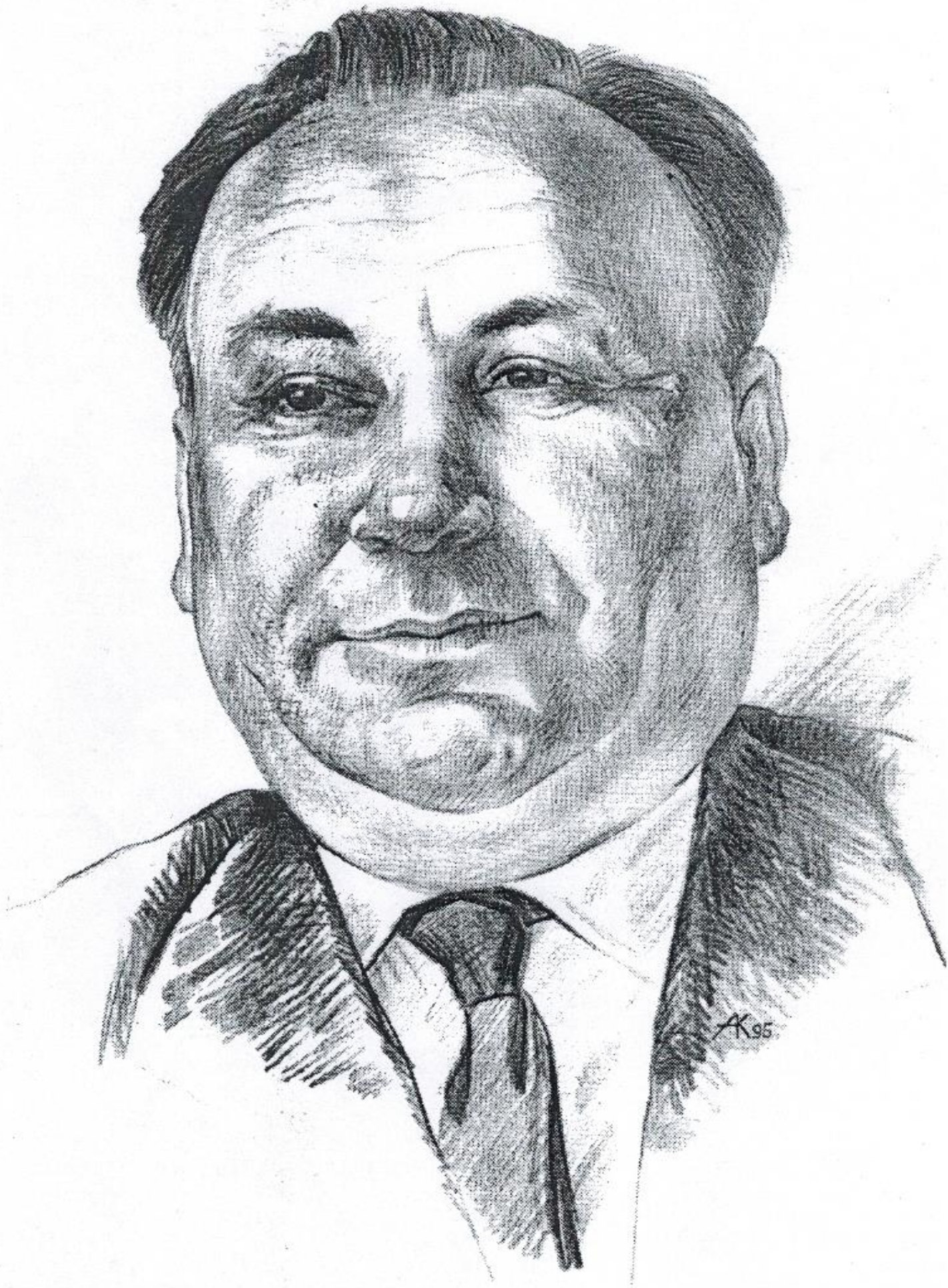
СССР-ни халкъ артискасы Барият Солтанмеджидовна Мурадова инче саниятны елунда оьзюню тийишли ерин тапмакъ учун тартынмай юрюген дагъыстанлы къатынлардан инг де биринчиси.

Яшдан берли де оьзюню яратывчулукъ пагъмусун эс этип, ол шо пагъмуну къыргъа чыгъармагъа ел излеген , оьзю шо ёлну табажагъына да инангъан. Тек шо ел тувра болмагъан, оьрю эниши кеп болгъан. 20- нчы асруну баш вакътилеринде дагъыстанлы къатынлангъа сагъна да оьзлени пагъмуларын герсетме тынч болмагъан, неге- туюл о заманларда адамланы яшавгъа бакъгъан къаравлары башгъа болгъан. Къатын гишини бир затгъа да ихтияры болмагъан. Олагъа охумакъ, халкъ арада ишлемек, йыбав бермек, сагънагъа чыкъмакъ о адамгъа, ону тухумуна уллу биябурлукъгъа, тебенликге гъисап этиле болгъан.

Шо сезлени гертилейген сезлер поэма да да бар бет 60 5-6 куплет:

Дарсны гъасиллери.

Уч. Муна, яшлар, биз дарсыбызны ахырына етишдик. Биз бу дарсда бизин халкъны оьктемлиги бийик сагъналаны лап да ярыкъ юлдузу Б Мурадовнаны яратывчулугъу булан таныш болдукъ. Бу дарсда ортдкъчылыкъ этген сизге баракалламны билдиремен.

АТКЪАЙ ГЪАЖАНМАТОВ.

АТКЪАЙ АКИМОВИЧ ГЪАЖАНМАТОВ

Шаир, прозаик, драматург, таржумачы Аتكъай 1910-нчу йылда Хасавюрт районну Эндирей юртунда тувгъан. 1929-нчуйыл Биринчи Буйнакск педагогика техникумну битдирген. Москвада М.Горькийни атындагъы адабият институтда Оър адабият курсланы битдирген. Кѐп йылланы боюнда Дагъыстанны язывчуларыны союзунда консультант болуп ишлеген, къумукъ Язывчуланы секциясына ѓлбашчылыкъ этген.

Аتكъай язгъан асарлар 1927-нчийылда чыкъмагъа башлагъан. Ону къумукъча ва рус тилде кѐп китаплары чыкъгъан. Ол тизив шиърулар булан бирче яшавну терен къатлавларын суратлайгъан уллу поэмалар да яратгъан. «Тупав», «Къаракъушну уясы», «Къумукъ тюзде», «Мени юлдузум», «Рабият», «Сыралы къоллар», «Айдагъы къойчу», «Тамада», «Акъ гѓгюрчюн», «Накъышланы бийивю», «Сотав булан Рашия», «Къызыляр», «Отташ Нюржан», «Къубагийикни мююзлери» деген ва башгъа китаплары чыкъгъан. Къумукъ театрда ону «Болат къапгъун», «Ансар», «Сотав булан Рашия», «Акъ гѓгюрчюн» деген пьесалары ойналгъан.

Аتكъайгъа Дагъыстанны халкъ шаири деген ат берилген.

Къумукъ халкъны машгъур шаири, прозаик, драматург, таржумачы Аتكъай совет язывчуланы биринчи съездинде ортакъчылыкъ этген. Дагъыстан адабиятны ѓбсдюрювде, яш шаирлени ва язывчуланы яратывчулукъ ишине кѐмек этмек учун кѐп къыйын тѓкген. Ону халкъ авуз яратывчулугъун жыйында ва печатдан чыгъарында кѐп уллу къыйматлары бар.

Аتكъай Пушкинни, Гогольну, М.Горькийни, Островскийни ва ѓзге белгили язывчуланы асарларын къумукъ тилге кѐп уста кюйде гѓчюрген. Аتكъайны яшлар учун язгъан кѐп шиърулары, хабарлары, поэмалары, ѓмакълары бар.

Аتكъай С.Стальскийни атындагъы савгъатны лауреаты да дюр.

**«... Мени, гиччинеv къызъяшны,
биринчилей сагънагъа
чыгъаргъан сагъаты саялы
алгъышлайман къысMATны...»**

Барият Муратова
СССР-ни халкъ артисткасы

**Минген тюшме, тюшген
минме болмайгъан
Не бийикдир сен
ойнайгъан сагналар!..**

САГЪНАНЫ ЯРЫКЪ ЮЛДУЗУ

СССР-ни оър Советини Президиумуну Указы булан:

Совет инче саниятын оьсдюрювдеги
гөрмекли уьстюнлюклери учун ва
Дагъыстанны инче саниятыны, адабиятыны
Москвадагъы он гюнлюгю булан байлавлу
болуп, Дагъыстанда А. П. Салаватовну
атындагъы Къумукъ музыка – драма театрны
артисткасы Мурадова Барият
Солтанмежитовнагъа СССР-ни халкъ
артисткасы деген гьюрметли ат берилди.

Бардыр гишини гъакъы

Иш тутма чалт кююнде:

Къазандан чолпу чакъы

Чыкъмай кызыны уьюнден.

Инг де гиччи Генжеси,

Эркеси ол ананы,

Бола айтгъан айтгъаны:

Даим толу кисеси.

Янгы Къумукъ театрны директору
Магъач Бабатов ва чебер ёлбашчысы
Айгум Айгумов булан лакъыр этеген вак

тистлеге ярашгъан ер болгъур сен,
ягы-ягы роллар ойнап къаңардай,
ягы-ягы пагъмуларынг оьсердей,
ягы-ягы юлдузларынг янардай!

100 лет — Г. А. ПУСТАНОВ

